

Preek

Zondag 19 augustus 2018, 10.00 uur (9^e van de zomer)

Voorganger: ds. Bert de Wit

Schriftlezing: De 3^e brief van Johannes

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

‘Niets verheugt mij meer dan te horen dat mijn kinderen de weg van de waarheid volgen.’

Dat schreef Johannes aan zijn geliefde broeder Gajus. Met die ‘kinderen’ bedoelde hij in de eerste plaats Gajus. Want de schrijver van de brief had gehoord, dat Gajus de weg van de waarheid volgde: ‘Tot mijn grote blijdschap kwamen hier telkens weer broeders die van uw trouw aan de waarheid getuigden’, schrijft hij.

Zo heeft hij in twee verzen al drie keer het woord ‘waarheid’ gebruikt. In totaal komt in dit korte briefje het woord ‘waarheid’, of ‘waar’, of ‘werkelijk’, zeven keer voor. De schrijver heeft Gajus ‘in waarheid’ lief. Hij roept op om mee te werken ‘aan de verkondiging van de waarheid’. En hij heeft het over ene Demetrius, van wie door iedereen een goed getuigenis wordt gegeven - ‘ook door de waarheid zelf’.

Daar tegenover staat een zekere Diotrefes die zijn eigen waarheid er op na houdt: ‘Die man verspreidt laster over ons’, schrijft Johannes. Hij verkondigt leugens, hij spreekt kwaad. Hij wandelt níet op de weg van de waarheid.

Het is een heel kort briefje. We weten niets over de achtergrond. Het enige wat wij hebben is deze tekst en daar moeten we het mee doen. En toch heb ik het idee dat het een zeer actuele brief is. Aan wie deze brief ook gericht is en door wie deze brief ook geschreven is – ook dat weten we niet zeker, de traditie zegt Johannes, maar dat staat niet in de tekst – het is duidelijk dat de waarheid in het geding is. De waarheid staat op het spel.

Het goede nieuws is, dat er mensen zijn die de weg van de waarheid volgen. Maar het slechte nieuws is, dat de leugen regeert. Waar doet ons dit aan denken?

Wij hebben een probleem met de waarheid. Wij zitten midden in een waarheidscrisis. En die is veel ernstiger en bedreigender dan een economische crisis.

De president van de Verenigde Staten zegt elke dag wel een keer, dat de media alleen nepnieuws verspreiden en dat journalisten vijanden zijn van het volk.

Diezelfde journalisten hebben aangetoond dat hun president, alleen al op Twitter, sinds zijn aantreden meer dan 4200 onwaarheden heeft verkondigd. ‘Alternatieve waarheid’, noemt hij dat. De kranten in Amerika hebben in hun redactionele commentaren in de afgelopen week massaal geprotesteerd tegen de lastercampagne van hun president.

De democratie komt in gevaar. Want de mensen weten niet meer wie ze nog kunnen vertrouwen. De overheid? De media?

Zelfs de wetenschap wordt verdacht gemaakt. Je zou zeggen dat in onze tijd, dankzij internet, de waarheid voor het grijpen ligt. Nog nooit hebben zoveel mensen zoveel informatie tot hun beschikking gehad. Je kunt alles wat je wilt weten opzoeken.

Maar, wat willen we weten? We weten vaak niet wat we zoeken. We zoeken alleen wat we al weten. We zoeken bevestiging van wat we vermoeden. En zo vinden mensen op internet hun eigen waarheid: dat vaccinatie niet werkt, dat het een complot is van de farmaceutische industrie, of van de linkse elite, of van een geheim netwerk van het Joodse grootkapitaal. En dat de opwarming van de aarde te maken heeft met menselijk gedrag – dat is ook maar een mening! Hoe meer data we hebben, hoe minder we weten. En hoe minder we weten, hoe stelliger onze meningen zijn. We weten het verschil niet meer tussen feiten en meningen.

We zitten in een waarheidscrisis. Dat is inderdaad een gevaar voor de democratie. Maar er is een groter gevaar: de samenleving wordt onmogelijk gemaakt. Als mensen niet meer geloven in de waarheid, dan kunnen ze elkaar niet meer vertrouwen. En vertrouwen is de basis voor elke samenleving.

Het ergste en pijnlijkste voorbeeld kun je vinden in de kerk. Het houdt maar niet op: die berichten over kinderen die door geestelijke leiders zijn misbruikt. Vroeger in de internaten van de Rooms-katholieke kerk. Momenteel zijn de Jehova-getuigen in het nieuws. Het zal ongetwijfeld ook in Protestantse kerken plaatsvinden.

Het misbruik van kinderen is op zich erg genoeg. De schade is niet te overzien. Maar dat het misbruik wordt gepleegd door vertrouwenspersonen, door mensen die meewerken aan de verkondiging van de waarheid – en dat de gruwelijke waarheid dan ook nog wordt verzwegen en toegedekt... Dat is een ramp voor de mensheid!

De hele kerk wordt volkomen ongeloofwaardig. Maar dat is niet eens het ergste. Veel erger is het als mensen, als die kinderen, die beschadigde zielen, de weg van de waarheid niet meer weten te vinden. Dan dooft het licht in hun leven.

Het ergste is, als ze worden verhinderd om te geloven in de liefde. Liefde is de hoogste waarheid. Als die waarheid geweld wordt aangedaan, dan is er geen basis meer voor vertrouwen en dan wordt het leven onmogelijk gemaakt.

De waarheid is in het geding. Juist nu moeten wij als kerk pal staan voor de waarheid. Juist nu moeten wij geloven in de waarheid en de waarheid verkondigen.

Dat is overigens iets heel anders dan net doen of wij de waarheid in pacht hebben. Ook dat is een symptoom van de waarheidscrisis. Gelovige mensen doen alsof ze de waarheid in pacht hebben. Ze doen alsof ze meer weten dan de anderen. Ze claimen de absolute waarheid te kennen. Maar ze bedoelen hun interpretatie van een eeuwenoud boek. Ze hebben hun oordeel klaar over de bureu: die gaan naar de hel omdat zij niet geloven zoals zij. En in het ergste geval zijn ze in staat om de ongelovigen af te slachten.

Hun waarheid is belangrijker dan hun medemensen. Zij hebben van hun waarheid hun god gemaakt. Die kant moeten wij dus niet op.

Laten we dat briefje van Johannes er nog eens bij halen: 'Niets verheugt mij meer dan te horen dat mijn kinderen de weg van de waarheid volgen.'

Wat zou hij daar nou mee bedoelen?

Ik heb inmiddels een waarheidscrisis aangekondigd en de hele wereldproblematiek er bij gehaald – maar wat bedoelt die ouwe apostel? (Dat klinkt misschien oneerbiedig, maar zo noemt hij zichzelf in de aanhef: 'de oudste...' Een briefje van je ouwe, aan mijn lieve jongen.)

Waarschijnlijk had ik beter daarmee kunnen beginnen: met de vraag naar wat de schrijver eigenlijk bedoelt. Want de weg van de waarheid volgen, begint met een vraag stellen. Niet met een mening geven, of met uitleggen van wat je niet begrijpt.

Dus... ik begin maar even opnieuw.

Wat bedoelt de schrijver van deze brief met de weg van de waarheid volgen?

Het blijkt heel eenvoudig te zijn. De schrijver van de brief heeft gehoord wat Gajus doet voor 'de broeders'. Die broeders zijn mensen die rondtrekken om 'de waarheid te verkondigen'. Het zijn mensen die getuigen van de liefde. (Het woord 'liefde' komt zes keer voor in dit korte briefje. Waarheid en liefde – die houden de schrijver bezig. Die horen bij elkaar.) Maar goed, die mensen trekken dus rond om van de liefde te getuigen.

Daarbij nemen zij niets aan van 'ongelovigen', staat er. Dat klinkt misschien onsympathiek, alsof die ongelovigen te min zijn. Maar het gaat niet om die ongelovigen. Het gaat om de geloofwaardigheid van de getuigen. Zij die van de liefde getuigen willen dat volkomen belangeloos doen. Zij doen het niet voor het geld. Zij willen niet met hun verkondiging de kost verdienen. Omwille van de geloofwaardigheid, omdat liefde onvoorwaardelijk is, nemen zij niets aan van de ongelovigen tot wie zij zich richten. Zij getuigen van de liefde 'om niet'.

Juist daarom is het zo goed dat iemand als Gajus die rondreizende predikers onderdak en te eten geeft. Dat is wat Gajus doet: hij is gastvrij en gul. En zodoende gaat hij de weg van de waarheid. Hij werkt in feite mee aan de verkondiging van de waarheid, alleen al door die mensen logies met ontbijt aan te bieden.

En er is niets waar de ouwe zich meer om kan verheugen dan dát. Zo simpel is het dus, die weg van de waarheid.

En aan de andere kant heb je die Diotrefes, die als een kleine dictator de dienst wil uitmaken in de gemeenschap. Die hoeven we ook niet groter te maken dan hij is. Het is gewoon een eigenwijze narcist. Die heb je in alle soorten en maten.

Hij neemt niets van een ander aan. Hij heeft de waarheid in pacht. Maar het ergste is dat hij de broeders niet ontvangt. Die rondreizende predikers die van de liefde getuigen laat hij in de kou staan. En als iemand uit zijn kring wél gastvrij probeert te zijn, dan verjaagt hij die welwillenden uit zijn gemeente. Zo ondermijnt Diotrefes de samenleving waarvan hij deel uitmaakt. Hij wandelt niet op de weg van de waarheid.

Maar wat is nu die waarheid?

'Wat is waarheid?' - Die vraag werd gesteld door Pilatus, tijdens zijn verhoor van Jezus. Althans, die vraag stelt Pilatus volgens het evangelie naar Johannes.

Dit korte briefje, waarvan we niet weten wie het heeft geschreven, werd door de traditie toegeschreven aan de apostel Johannes die ook het evangelie zou hebben geschreven. En ik denk dat ik begrijp waarom. Want in het evangelie volgens Johannes horen wij Jezus zeggen: 'Ik ben de waarheid': 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven'.

In het taalgebruik van Johannes is 'waarheid' niet een mening, niet een feitelijke toestand of een wetenschappelijke theorie. De waarheid is een persoon. Jezus Christus is de waarheid. Een waarheid die je niet kunt bevatten, of doorgronden. Een waarheid die je niet kunt claimen, of bezitten. De waarheid is een ander, een persoon, iemand waar je een relatie mee kunt hebben. Je leert de waarheid gaandeweg beter kennen, zoals je elkaar onderweg beter leert kennen. En dat 'kennen' doe je niet alleen met je verstand. Een persoon leer je kennen met je verstand en je gevoel, met hart en ziel. De weg van de waarheid is je leven met God. Het is de weg achter Jezus Christus aan. De weg van de liefde die Jezus heeft laten zien.

Pilatus vroeg: 'Wat is waarheid?' – Een cynische vraag. Hij had zijn geloof in de waarheid verloren. Terwijl hij oog in oog stond met de waarheid. Jezus stond vlak vóór hem, als een getuige van de waarheid.

'Ieder die de waarheid is toegedaan', zei Jezus, 'luistert naar wat ik zeg'.

Als Pilatus nou eens was begonnen met te luisteren naar wat hij zei... Dan had hij zijn eerste stap gezet op de weg van de waarheid.

Zou de wereld dan anders zijn geworden dan die nu is? Dat weet ik niet, maar het is al heel wat dat wij die keuze hebben. Wij kunnen nog steeds, net als Pilatus, beginnen met luisteren. Luisteren naar de stem van de Heer die van waarheid getuigt. De stem die ieder mens uitnodigt om de weg van de waarheid te gaan. Om te vertrouwen dat de laatste waarheid de liefde is.

'Geef dat ook wij uw nodend woord
vertrouwen, volgen ongestoord,
op weg gaan met U mee'.

Amen.